

לומדים יחד, צומחים יחד: הכוח של קהילות אקדמיה-כיתה בשנת המלחמה

הקדמה

"קהילת אקדמיה-כיתה" היא רכיב בהתנסות הקלינית של פרחי ההוראה במוסדות הלימוד (בתי ספר וגנים), מאז תשפ"ב. המטרה בהוספת רכיב זה להתנסות הייתה להעמיק את ההכשרה של הסטודנטיות, ובד בבד לטפח את המקצועיות של המורות/הגננות בתפקידן כמכשירות סטודנטים. במסגרת הקהילה מתקיים מפגש בין קבוצת הסטודנטיות והסטודנטים המתנסים במוסד הלימוד לבין המורות/הגננות המכשירות. את הקהילה מנחה מוביל/ה אקדמי/ת פדגוגי/ת מטעם המוסד האקדמי המכשיר, בעצמו/ה או בשיתוף דמות נוספת מתוך בית הספר. הקהילה נועדה להיות מקום לשיח, לשיתוף, להיוועצות מקצועית, ללמידה ולחשיפה לנקודות מבט מגוונות של המורות/הגננות המנסות ושל הסטודנטיות המתלמדות. למידע נוסף על הדגמים השונים של "אקדמיה-כיתה" ראו [מסמך אסטרטגי: אתגרים, מטרות ויעדים](#).

תקציר הממצאים

דוח זה מציג תמונה של תרומתה של קהילת אקדמיה-כיתה במהלך שנת הלימודים המאתגרת שחלפה, כפי שהיא עולה מחוויותיהן ומתפיסותיהן של 73 מובילות אקדמיות ו-120 מורות/גננות מכשירות. מהמענה שקיבלנו עולה כי אף ששנה זו התאפיינה בטלטלה קשה בעקבות אירועי 7 באוקטובר, קהילות רבות הוסיפו לפעול ושימשו עוגן עבור המשתתפות, והיו בעלות ערך רב. הן סיפקו מרחב להתפתחות מקצועית ולתמיכה רגשית, הן לסטודנטים הן למורות/גננות. הסטודנטיות נחשפו לשיקולי דעת מקצועיים וזכו לאווירה תומכת שאפשרה היוועצות מקצועית על מקרים מהכיתה. המורות/הגננות התפתחו וחיזקו את הביטחון והזהות המקצועית שלהן כמכשירות מורים. כל אלה, למרות הפגיעה ברציפות המפגשים והשינוי בתכנים בהשוואה לתכנון המקורי. לצד ההישגים של הקהילות, הממצאים מצביעים גם על צורך בשיפור התיאום של זמני המפגשים, בשיפור ההתאמה בין תחומי העיסוק לבין הצרכים העולים מחברות הקהילה, ובהעמקת התמיכה המקצועית במובילות האקדמיות.

* הסקר לא כלל את הקהילות שהושבתו ולא יכלו לפעול נוכח המצב, ובמובן זה הממצאים הם נקודתיים ומספקים זווית התבוננות חלקית לשנה זו.

בחודש יולי 2024, בסיומה של שנת לימודים מורכבת ומטלטלת, העברנו שאלונים למובילות אקדמיות, מנחות קהילת אקדמיה-כיתה, ולמורות/גננות מכשירות. מטרתנו הייתה לקבל מידע על פעילות הקהילות בשנה זו, האתגרים שהמובילות נתקלו בהם, התרומה והערך של הקהילות, הצרכים לשנה הבאה ועוד.

עבודה זו

על השאלונים השיבו 73 מובילות אקדמיות פדגוגיות ו-120 מורות וגננות מכשירות, מרביתן ותיקות במקצוע ובתפקיד. יותר מ-90% מהמובילות האקדמיות שהשיבו על הסקר נושאות בתפקיד זה שנתיים ויותר, ויותר מ-80% מנוסות בהובלת קהילת אקדמיה-כיתה (שנתיים ויותר). 95% מהמורות/גננות הן בעלות ותק של 5 שנים ויותר במקצוע, ו-87% מנוסות בתפקיד הכשרת הסטודנטים במסגרת אקדמיה-כיתה (שנה שנייה ויותר).

מהנתונים עולה כי בממוצע, בכל אחת מן הקהילות היו 6 מורות/גננות מכשירות ו-6-7 סטודנטיות. כלומר, כל קהילה מנתה בממוצע 12-13 משתתפים בסך הכול.

הערות מתודולוגיות

שימו

מרבית הנתונים שנספר
עליהם בעבודה זו מתמקדים
בקהילות שקיימו
6 מפגשים או יותר, (86%)
ובמורות/גננות שנכחו
ב-6 מפגשים או יותר (73%).

הנתונים המוצגים בעבודה זו מבוססים על תשובותיהן של מובילות אקדמיות ומורות/גננות מכשירות מחלק קטן בלבד מהאוכלוסייה: כשליש ממובילות הקהילות, ועוד פחות מכך מקרב המורות/הגננות המשתתפות בקהילות. מובן כי בשנה זו היו קהילות שלא פעלו מפאת המצב, והן אינן מיוצגות כלל בסקרים אלו. לפיכך, עבודה זו מציגה תמונת מצב חלקית, אך חשובה, אם כי אין אפשרות להכליל את הממצאים לכלל הקהילות. זאת ועוד, בהיעדר נתוני רקע זמינים להשוואה, האפשרות לאמוד את מידת הייצוגיות של הממצאים הייתה מוגבלת.

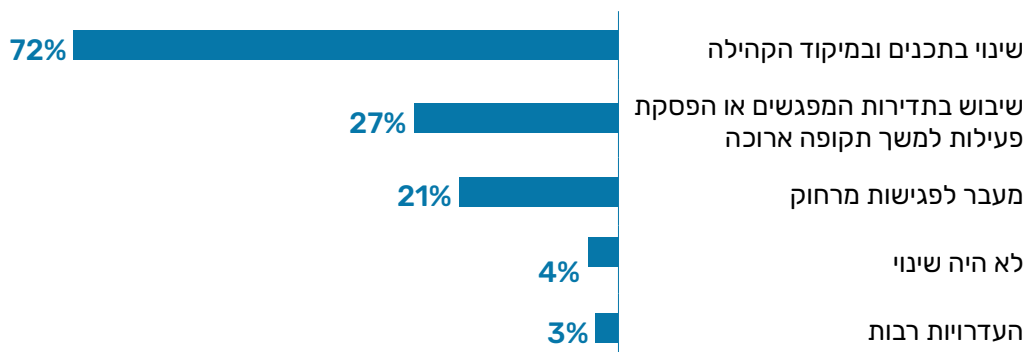
פעילות הקהילות

הקהילות המיוצגות בסקר זה הפגינו רציפות מרשימה של פעילות. 86% מהמובילות האקדמיות ציינו כי הצליחו לכנס את הקהילה ליותר מ-6 מפגשים במהלך השנה. ההתמדה של המורות/הגננות המכשירות והסטודנטיות הייתה רבה: 83% מהמובילות ציינו כי רוב המורות הגיעו באופן סדיר למפגשים. באשר לסטודנטיות, הנוכחות הייתה גבוהה אף יותר: 98% מהמובילות דיווחו על נוכחות סדירה של מרבית הסטודנטיות. נתונים אלו מצביעים על מחויבות גבוהה של המורות/הגננות והסטודנטיות, ומדגישים את הערך הרב שהן ייחסו לקהילה.

על פי המובילות האקדמיות, ההשפעה העיקרית של המלחמה בקהילות המיוצגות בסקר הייתה בשינוי התכנים שתוכננו במקור. העיסוק המרכזי היה בתכנים רגשיים, בפיתוח החוסן ובהתמודדות עם מצב רגשי מורכב של הסטודנטיות ושל התלמידים בכיתות. השפעות נוספות היו דחיית מפגשי הקהילה, שיבוש בתדירות המפגשים, ומעבר למודל עבודה מרחוק או למודל היברידי ולפחות מפגשים פנים אל פנים. יש לשער כי הנתונים הללו הם אומדן חסר יחסית למצב במקומות שבהם פונו תושבים או שנפגעו אחרת מהמלחמה, והלימודים לא התנהלו כלל כסדרם בשנה זו.

תרשים 1

השפעת המלחמה על תפקוד הקהילה | (% המשיבות "במידה רבה/רבה מאוד")

* הערה: חלק מהמשיבות בחרו יותר משובה אחת, לכן סכום האחוזים עולה על 100%.

תחומי העיסוק בקהילות השנה, ותחומי העיסוק הרצויים בהמשך

מתרשים 2 עולה כי תחום העיסוק הנפוץ ביותר בתשפ"ד היה, על פי המובילות האקדמיות, "הצגת מקרים מהכיתה והיוועצות" (78% מהמובילות ציינו זאת). תדירות השיתוף בנושאים מהכיתה הייתה גבוהה (95% דיווחו כי ביותר ממחצית המפגשים שותפו נושאים כאלה).

49% מהמובילות ציינו כי עסקו בקהילה בפיתוח משותף של תוצרים. 41% ציינו כי עסקו בדיון בסוגיות פדגוגיות או רגשיות. "הרצאות/סדנאות שהעברתי בכל מיני תחומים" ו"שיתוף ופורקן רגשי (ונטילציה) סביב המלחמה" – כל אחד צוין על ידי 25% מהמובילות.

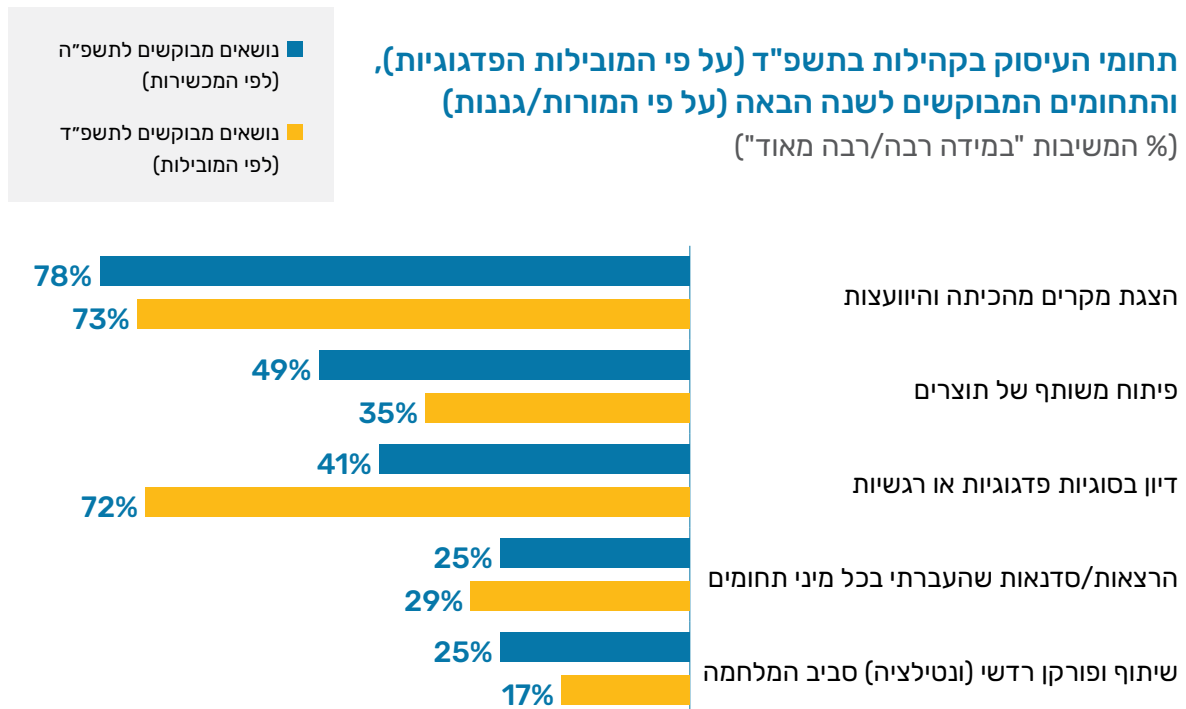
נתונים אלו מצביעים על כך שהקהילות שימשו בעיקר כפלטפורמה לשיתוף ניסיון מעשי, להיוועצות עמיתים ולפיתוח משותף. הם מדגישים גם את תפקידן של הקהילות בהתמודדות עם אתגרים פדגוגיים ורגשיים, דבר שהיה נחוץ במיוחד בשנה הזו.

ממצאים אלו נמצאים בהלימה חלקית עם הבקשות של המורות/גננות לקראת השנה הבאה. התחום המבוקש ביותר, בהתאמה עם הנעשה בפועל בתשפ"ד, הוא היוועצות בנושאים העולים בכיתה. התחום הנדרש הבא הוא דיון ושיח בנושאים פדגוגיים/רגשיים. הרחבת הידע באמצעות הרצאות/סדנאות ופיתוח תוצרים היו מבוקשים פחות. המורות והגננות פחות רואות בקהילה מקום לפורקן רגשי בפני עצמו.

מומלץ למובילות האקדמיות לברר בתחילת השנה את הצרכים שמעלות חברות הקהילה, ולבדוק אם יש הלימה בין הצרכים לבין התכנון.

תרשים 2

תחומי העיסוק בקהילות בתשפ"ד (על פי המובילות הפדגוגיות),
והתחומים המבוקשים לשנה הבאה (על פי המורות/גננות)
(% המשיבות "במידה רבה/רבה מאוד")

* הערה: חלק מהמשיבות בחרו יותר מתשובה אחת, לכן סכום האחוזים עולה על 100%.

“השנה נעשה דיון בסוגיות שקשורות למיומנויות חברתיות ורגשיות ועל פי הצרכים מהשטח, כגון בריונות, קבלת האחר, תקשורת תקינה עם הזולת, בעיות קשב וריכוז. הוצעו כמה פתרונות מצד הקהילות לטיפול ולשיפור מיומנויות אלה”

“אחד התכנים המרכזיים שתרמו לתחושת השייכות והמחויבות לקהילה היה הובלת הסטודנטיות יוזמות בבית הספר, מ-א ועד ת”

תרומת קהילות אקדמיה-כיתה

לקהילות אקדמיה-כיתה יש תרומה משמעותית הן לסטודנטיות הן למורות/גננות, כפי שמוצג בלוח 1. התרומה לסטודנטיות נתפסת כמשמעותית ביותר, ועל כך יש הסכמה כמעט מלאה בקרב המובילות האקדמיות והמורות/גננות. יותר מ-90% מהן מייחסות ערך גבוה לתרומת הקהילות בתחומים כמו חשיפה לשיקולי דעת מקצועיים, שיפור תחושת השייכות, ויצירת מרחב בטוח לשיתוף.

הערך הנתפס עבור המורות/גננות עצמן הוא אומנם נמוך יותר, אם כי משמעותי בפני עצמו. הממצא ולפיו מפגשי הקהילה מחזקים את הביטחון המקצועי והזהות המקצועית של המורות/הגננות כמורות מכשירות הוא בעל חשיבות רבה. הוא מפרך את החשש כי המורות/גננות יצאו בלתי נשכרות ממפגשי הקהילה – חשש שהשמיעו חלק מהמובילות בתשפ"ב, עם היווסדותו של דגם הקהילות. כפי שנראה בהמשך, בתרשים 3, 13% מהמובילות שהשיבו לשאלון כן חוות אתגר בנושא זה.

בשניים מהמקרים נראים פערים (בשיעור של כ-10%) בתפיסת הערך בין המובילות לבין המורות/גננות. רק מיעוט קטן לא חש בשינוי כלשהו בעקבות ההשתתפות בקהילה, מה שמעיד על תרומתה הכוללת.

לוח 1

ערכן של קהילות אקדמיה-כיתה מנקודת מבט של המובילות והמכשירות

(% המשיבות "במידה רבה/רבה מאוד" בנוגע לכל ערך)

חשיפה לשיקולי דעת מקצועיים

(על פי 95% מהמובילות ו-94% מהמורות/גננות)

שיפור תחושת השייכות למוסד החינוכי

(על פי 90% מהמובילות ו-94% מהמורות/גננות)

מקום בטוח לשיתוף בדילמות

(על פי 87% מהמובילות ו-95% מהמורות/הגננות)

חיזוק הביטחון המקצועי והזהות כמורה מכשירה

(על פי 67% מהמובילות ו-68% מהמורות/הגננות)

שיפור במיומנויות של מתן משוב בונה לסטודנטיות

(על פי 62% מהמובילות ו-74% מהמורות/הגננות)

שילוב שיטות הוראה חדשניות

(על פי 54% מהמובילות ו-64% מהמורות/גננות)

שיפור ההתמודדות עם קשיים רגשיים של הסטודנטיות, וחיזוק הקשר עם הסטודנטיות

(על פי 43% מהמובילות, 43% מהמורות/גננות)

רק 6% המובילות ו-11% מהמורות/גננות לא הרגישו שההשתתפות בקהילה הביאה לשינוי כלשהו

ערך הקהילה לסטודנטיות

ערך הקהילה למורות/גננות מכשירות

”

"אני חושבת שהסטודנטיות נבנות מאוד מהתוכנית. המורות חושפות אותן לנושאים מהותיים בניהול כיתה ומשתפות אותן באתגרים שעל הפרק

צריך לעבוד חזק על עניין הקשר בין הסטודנטיות למכשירה. לדאוג שלשני הצדדים יהיה עניין בהעמקת הקשר. ראיתי קשרים שהעמיקו והייתה תועלת לכל הנוגעות בדבר, כולל לתלמידות הכיתה"

התרומה ההדדית וההפריה במפגשים משמעותיות"

"בכל שנה אני נפעמת מחדש מהשותפויות שברקמות ומתהליכי ההשכלה ההדדיים בקהילה"

”

ממצאים אלו נמצאים בהלימה עם המטרה העיקרית של הקהילות – פיתוח הסטודנטיות. כן ניכרת תרומה משמעותית, אם כי פחותה, להתפתחות המקצועית של המורות והגננות בתפקידן בהכשרת מורים.

אתגרים בהובלת קהילת אקדמיה-כיתה

קהילה משולבת של מורות/גננות וסטודנטיות עלולה לעורר לא מעט קשיים. שאלנו את המובילות על אתגרים שהן חוו בשנה זו מול המורות/הגננות המכשירות. האתגר הבולט ביותר היה מציאת זמן משותף, כפי שעלה מ-25% מהמובילות (תרשים 3).

“

"קיים אתגר משמעותי בגיוס משאב הזמן והפניות של המורות המכשירות לקהילה"

”

“

"הייתי שמחה ליותר מפגשים עם המורות המכשירות. יש קושי רב בתיאום מפגשים אלו"

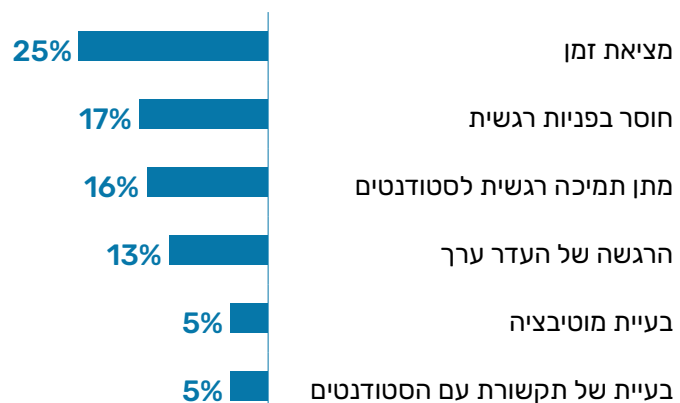
”

כשישית מהמובילות ציינו את החוסר בפניות רגשית של המכשירות לקהילה, וקושי במתן תמיכה רגשית לסטודנטים כאתגרים משמעותיים. אתגרים אלו הם צפויים בשנה של מלחמה וכאב, ויש להפנות אליהם קשב גם בשנה הבאה. 13% מהמובילות הרגישו כי המורות/גננות חשות היעדר ערך במפגשים. נתון זה מעודד, לאור חששות שהשמיעו בעבר מובילות קהילות, אך דורש העמקה נוספת. רק שיעור נמוך מקרב המובילות ציינו מוטיבציה נמוכה של המורות/הגננות או בעיית תקשורת עם הסטודנטיות כגורמים מאתגרים.

תרשים 3

אתגרים שחוו המובילות האקדמיות מול המורות/הגננות בשנה זו

(% הדיווח כי האתגר קיים במידה רבה/רבה מאוד)

* הערה: כל עמודה בתרשים מייצגת שאלה נפרדת בשאלון. בכל אחת מהשאלות, התבקשו המשיבים לדרג את המידה שבה חוו השנה את האתגר המצוין (בסולם שנע מ"כלל לא" ל"במידה רבה מאוד")

בדקנו את הקשר בין מספר המשתתפות בקהילה לבין האתגרים השונים בהובלת קהילה. המסקנה מהניתוח היא שיש קשר חיובי ומשמעותי סטטיסטית בין גודל הקהילה לבין האתגר במציאת זמן לפעילויות משותפות ($r=.26, p<.01$). כלומר, ככל שהקהילה גדולה יותר, האתגר במציאת זמן גדל. באתגרים האחרים שנבדקו (כמו פניות רגשית, תמיכה רגשית בסטודנטיות, מוטיבציה, תקשורת עם הסטודנטיות) לא נמצא קשר מובהק לגודל הקהילה. כמו כן, לא זיהינו הבדלים באתגרים הקשורים בוותק של המובילות.

בסך הכול, התמונה העולה מן הסקר נראית חיובית, בעיקר בהינתן מורכבותה של השנה שעברנו. הפניות והקדשת הזמן למפגשי קהילה חייבות להיות נושאים המובאים בחשבון בסדירויות בית הספר, ועליהן להיות תנאי בסיס להצטרפות לדגם "קהילת אקדמיה-כיתה".

שביעות רצון של המובילות האקדמיות מההנחיה

82.5%

מהמובילות האקדמיות שהשיבו לסקר (ושקיימו לפחות 6 מפגשי קהילה)
חוו תחושת התפתחות מקצועית וסיפוק מהובלת הקהילה.

בקשות לתמיכה מקצועית בשנה הבאה - מובילות האקדמיות

33%

מבקשות הקמה של קבוצת
וואטסאפ לשיתוף רעיונות

40%

מבקשות לקיים מפגשי
למידת עמיתים עם מובילות אחרות

52%

מעוניינות במאגר
נושאים ורעיונות לדיון

"אני מרגישה שחסרים לי כלים או מודל מסוים שניתן לאמצו בקהילת אקדמיה-כיתה. מודל כזה יאפשר לתכנן תוכנית של אקדמיה-כיתה בצורה אפקטיבית ויעילה לכל השותפים בקהילה"
"ישנו צורך במערך מיוחד שמתייחס לקהילות בגנים; יש להן אתגרים וסדר יום שונה מצוותים חינוכיים בבתי הספר"

20% אינן מרגישות צורך בתמיכה נוספת
לא נמצא הבדל בצרכים בין מובילות ותיקות (+3 שנים) לבין מובילות חדשות יותר

מעניין לציין

* חלק מהמשיבות בחרו יותר מתשובה אחת, לכן סכום האחוזים עולה על 100%.

סיכום הממצאים

קהילות "אקדמיה-כיתה" הן מנוף משמעותי להתפתחות מקצועית של הסטודנטיות ושל המורות והגננות המכשירות. דגם זה פועל זה 3 שנים, ונראה שהוא משיג את מטרותיו הראשוניות. להלן רשימה של חוזקות והמלצות לשיפור לאור הממצאים שעלו. בהמשך, כדאי יהיה להעמיק ולשלב בסקרים גם מידע איכותני כדי להעמיק את ההבנה ואת דרכי הפעולה לצמיחה נוספת.

חוזקות

- המובילות שהשיבו לסקר דיווחו על קיום פעילות סדירה פחות או יותר של הקהילה, על אף המצב (86% קיימו יותר מ-6 מפגשים).
- במפגשים הייתה נוכחות מרשימה של סטודנטים (98% מהמובילות שהשיבו דיווחו על נוכחות סדירה).
- בקהילות נוצר מרחב בטוח לשיתוף בדילמות עבור הסטודנטיות (95% מהמורות/גננות ו-87% מהמובילות דיווחו על כך).
- מפגשי הקהילה חשפו את הסטודנטיות לשיקולי דעת מקצועיים ולנקודות מבט שונות (95% מהמובילות ו-94% מהמורות/גננות דיווחו על כך).
- בקהילה הוצגו מקרים מהתמודדויות בשיעורים, והקהילה שימשה מקום להיוועצות מקצועית (78% מהמובילות ציינו זאת כנושא נפוץ). המורות/גננות המכשירות ייחסו ערך רב לפעילות הקהילה.
- בעיקר בולט חיזוק הביטחון המקצועי והזהות המקצועית כמכשירה.
- המורות/הגננות הפגינו מוטיבציה ונכונות לשתף פעולה במפגשים.
- המובילות האקדמיות ביטאו שביעות רצון גבוהה מתפקידן כמובילות קהילה.

המלצות

- הטמעת מפגשי הקהילה בתוך סדירות בית הספר כתנאי בסיס לקיום קהילת אקדמיה-כיתה, בעיקר בקהילות המונות יותר מ-10 משתתפים.
- מוצע למובילות האקדמיות לברר בתחילת השנה את הצרכים שמעלות חברות הקהילה, ולבדוק אם יש הלימה בין הצרכים לבין התכנון.
- מוצע כי מ"פ התנסות בהוראה יטפח קהילה מקצועית תומכת ומפרה של מובילות המנחות קהילת אקדמיה-כיתה. המענים יכולים להיות מגוונים: מפגשים, מאגר מידע, קבוצת וואטסאפ לשיתוף וכד.
- מוצע למובילות האקדמיות ולמו"פ התנסות בהוראה לשים לב במהלך השנה לפניית הרגשית של המורות/גננות לקהילה ולכישורים שלהן להתמודדות עם קשיים רגשיים של הסטודנטיות. במקרה שמתגלה קושי בתחומים אלו, חשוב לתת לו מענה בזמן אמת.